

**Кыргыз билим берүү академиясынын лабораторияларынын
кенейтилген жыйынынын
№1 ОТУРУМУНУН ПРОТОКОЛУНАН КӨЧҮРМӨ**

19-январь, 2024-жыл

Бишкек шаары

КҮН ТАРТИБИ:

1. Кыргыз билим берүү академиясынын аспиранты Кабылова Света Амантуровнанын – «Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишин талкуулоо.

Илимий жетекчиси – п.и.д., профессор Калдыбаев Салидин Кадыркулович. Диссертациялык темасы Кыргыз билим берүү академиясынын Окумуштуулар кеңешинин 2020-жылдын 19-майындагы отурумунун № 3 протоколу менен бекитилген.

КАТЫШКАНДАР:

1. Коңурбаев Т.А. – отурумдун төрагасы, п.и.к. (19.00.07), КББАнын вице-президенти
2. Музулманов М.У. – п.и.к., (13.00.02), КББАнын вице-президенти
3. Элебесова А.Б. – п.и.к. (13.00.01), КББАнын Окумуштуулар кеңешинин катчысы
4. Мааткеримов Н.О. – п.и.д., профессор (13.00.01., 13.00.02), Ж.Баласагын атындагы КУУнин И.Ч. Исамидинов атындагы ПКМДИнун профессору
5. Рысбаев С.К. – п.и.д., профессор (13.00.01., 13.00.02), КББАнын Филологиялык билим берүү лабораториясынын башкы илимий кызматкери
6. Калдыбаев С.К. – п.и.д., профессор (13.00.01, 13.00.02), Ала-Тоо Эл аралык университетинин проректору

7. Сулайманова Р.Т. – п.и.д., профессор (13.00.01), Ж.Баласагын атындагы КУУнин И.Ч. Исамидинов атындагы ПКМДИнун директору
8. Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент (13.00.01), КББАнын илимий изилдөө иштерин уюштуруу лабораториясынын башчысы
9. Ибирайым кызы А. – п.и.к. (13.00.01), КББАнын Технология, искусство жана ден-соолук маданияты лабораториясынын башчысы
10. Батыркулова А.Б. – п.и.к. (13.00.02), КББАнын Филологиялык билим берүү лабораториясынын башчысы
11. Жумабаева Г.А. – п.и.к. (13.00.01), КББАнын Тарбия, социалдаштыруу жана мектептен сырткаркы кошумча билим берүү лабораториясынын жетектөөчү илимий кызматкери
12. Иманкулов М.К. – п.и.к., доцент (13.00.01), КББАнын Социалдык-гуманитардык билим берүү лабораториясынын башчысы
13. Аманова Г.М. – п.и.к., (13.00.01), КББАнын Үзгүлтүксүз билим берүү лабораториясынын башчысы
14. Бакиева Н.А. КББАнын Мектепке чейинки жана башталгыч мектептик билим берүү лабораториясынын башчысы
15. Талантбек к. А. КББАнын аспирантура бөлүмүнүн башчысы
16. Асанбаева Б.И. КББАнын Мектепке чейинки жана башталгыч мектептик билим берүү лабораториясынын жетектөөчү илимий кызматкери
17. Аттокурова Ч.А. КББАнын Мектепке чейинки жана башталгыч мектептик билим берүү лабораториясынын ага илимий кызматкери
18. Бейшенбаева Б.Т. КББАнын Тарбия, социалдаштыруу жана мектептен сырткаркы кошумча билим берүү лабораториясынын ага илимий кызматкери
19. Акматов Д.А. КББАнын Технология, искусство жана ден-соолук маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери
20. Камчиева А.М. КББАнын Табигый-илимдер жана математикалык билим берүү лабораториясынын ага илимий кызматкери
21. Шаршембиева Д.Н. КББАнын Көп тилдүү жана инклюзивдик билим берүү бөлүмүнүн башчысы
22. Мэлсбек Нурия КББАнын Технология, искусство жана ден-соолук маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери
23. Алымбаева Б.Б. КББАнын Тарбия, социалдаштыруу жана мектептен сырткаркы кошумча билим берүү лабораториясынын башчысынын м.а.
24. Козубаева Б.У. КББАнын Социалдык-гуманитардык билим берүү лабораториясынын ага илимий кызматкери

УГУЛДУ:

Конурбаев Т.У., төрага: Кыргыз билим берүү академиясынын аспиранты Кабылова Света Амантуровнанын «**Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы**» аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши талкууга коюлду.

Рецензенттер:

1. Мааткеримов Н.О. п.и.д., профессор (13.00.01., 13.00.02), Ж.Баласагын атындагы КУУнин И.Ч. Исамидинов атындагы ПКМДИнун профессору
Рецензия тексти тиркелет
2. Ибирайым кызы А. п.и.к. (13.00.01), Технология, искусство жана ден-соолук маданияты лабораториясынын башчысы
Рецензия тексти тиркелет

Диссертант жөнүндө маалымат берүү үчүн Аспирантура бөлүмүнүн башчысы Талантбек кызы Альбинага сөз берилди.

Талантбек к. А. – Диссертант Кабылова Света Амантуровна 1982-жылы 29-апрелде Нарын областына караштуу Нарын районунун Эмгекчил айылында туулган. Билими жогорку. Биринчи билими 1999-2004-жылга чейин С. Нааматов атындагы Нарын Мамлекеттик Университетинде «математика жана информатика» адистиги боюнча артыкчылык дипломуна ээ болгон. Магистр боюнча 2013-2015-жылдары Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинде «Колдонмо математика жана информатика» магистрдик багыты боюнча дипломго ээ болгон. КББАнын Окумуштуулар кеңешинин 2020-жылдын 6-июнундагы отурумундагы №6/1 протоколунун чечиминин менен 2019-окуу жылында Кыргыз билим берүү академиясынын аспирантына бекитилген. Аспирант Кабылова Светанын үзүрлүү эмгектеринин артынан бир нече ардак грамоталарга ээ болгон. «Жылдын мыкты мугалими» Насаатчы эл аралык коомдук фондунун күбөлүгү, төш белгиси (2023-ж) жана Бишкек шаардык кеңешинин 15-буйругу менен ардак грамотасы (2023-ж) менен сыйланган. Квалификацияны жогорулатуу үчүн эл аралык онлайн жана офлайн вебинар конференцияларга, семинарларга, тренингдерге катышып, бир нече сертификаттарга ээ болгон. Илимий иштер боюнча азыркы учурда 23 макаласы, анын ичинен изилдөө ишине жакын 11 макаласы баяндалды. Жүргүзүлгөн изилдөөнүн жыйынтыктары боюнча шаардык, областтык, республикалык жана Эл аралык

конференцияларда, илимий-методикалык конференцияларда, илимий методикалык семинарларда докладдар окулуп талкууланды.

2022-2023-окуу жылдары USAIDдин «Окуу Керемет» долбоорунун алкагында иштелип чыккан башталгыч класстардын мугалимдеринин математика боюнча квалификациясын жогорулатуу программасынын улуттук тренери болуп иштеген. Спорттук оюн боюнча да алган сыйлыктары бар.

Кабылова Света берилген тапшырманы өз убагында аткарган, жумушун так билген кызматкер.

«Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02 - окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши талкууга коюлду.

Илимий иштин мазмунун баяндап берүү үчүн диссертантка сөз берилди.

Кабылова С.А., диссертант – Саламатсыздарбы биздин диссертациялык изилдөөбүздүн темасы «Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» деп аталат. Бүгүнкү биз жашап жаткан мезгилдин өзгөчөлүктөрүнүн бири катары бизди курчап турган айлана-чөйрөдө токтоосуз өзгөрүүлөрдүн болуп турушу. Окутуу процессинде компетенттүүлүк мамиле кылуу жана студенттердин жекече окуу траекториясын түзүүгө жардам берүү менен, анын өз алдынча билим алуусун камсыз кылуу эсептелет. Ушуга байланыштуу студенттердин билимин, жөндөмүн, көндүмдөрдү жана тажрыйбаларды изилдөө жүргүзүү үчүн жаңы билимди, жаңы интеллектуалдык продуктуна түзүү, жаңы долбоордун жаңы көйгөйдү чечүү үчүн натыйжалуу изилдөө проблемасы актуалдуу болуп эсептелет.

Изилдөөнүн объектиси: Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу процесси.

Изилдөөнүн предмети: Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу процесси.

Изилдөөнүн максаты: Жогорку окуу жайларда «Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы» курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн калыптандыруунун технологиясынын эффективдүү жолдорун изилдөө жана аны ишке ашыруунун технологиясын иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн максатына жараша изилдөөнүн төмөндөгүдөй милдеттери коюлду:

1. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу проблемасынын педагогика илиминде изилдениш абалын иликтөө.
2. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүнүн структурасын жана мазмунун аныктоо.
3. Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасын окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясын түзүү.
4. Иштелип чыккан технологиянын натыйжалуулугун педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү.

Урматтуу талкуунун катышуучулары изилдөөнүн илимий жаңылыгы, практикалык мааниси, коргоого коюлуучу негизги жоболор авторефератта келтирилген, милдеттердин чечилишине токтолууга уруксаат бериңиздер.

Изилдөөнүн биринчи милдетин чечүүдө азыркы учурда коомдун өзгөргөнүнө жараша жаңыча максаттар коюлуп, окутуучу менен студенттин биргелешкен аракеттери аркылуу коюлган максатка жетүүсү билим берүүнүн негизги милдети катары эсептелип келүүдө. Бул маселени изилдөөнүн жүрүшүндө биз педагогикалык, психологиялык, философиялык адабияттарга жана окумуштуулардын көз караштарына талдоо жүргүзүп, «изилдөөчүлүк компетенттүүлүк» түшүнүгүнүн изилдениш абалын, анын маңызын ачып берүүгө аракет кылдык.

Изилдөөчүлүк компетенттүүлүк түшүнүгүнө чейин эң биринчи «компетенция» жана «компетенттүүлүк» боюнча окумуштуулардын бир нече көз карашары бар экени маалым болду. Биринчи топтогу изилдөөчүлөр (1960-ж.ж.) В.Ф. Шаталов, В.А. Сухомлинский, В.И. Загвязинский, Ю.К. Бабанский, В.В. Краевский педагогикалык чыгармачылыктын эң жогорку баскычы илимий изилдөөнүн элементтери менен практиканын айкалышы болуп саналарын белгилешет. Экинчи топтогу изилдөөчүлөр (1980-ж.ж.) Л.Ю. Горбунова, Я.А. Пономарев, М.И. Станкиндин изилдөөлөрүндө студент бул билим жана жөндөмгө ээ болгон илимий-изилдөөчү, изилдөө маданиятын илимий чыгармачылыктын синоними деп эсептешкен. Үчүнчү топтогу изилдөөчүлөр (1990-2000-ж.ж.) А.К. Маркованын изилдөөсүндө билимге негизделген компетенттүүлүк мамилеге басым жасалып, компетенция (инсанга берилген маселелерди чечүүгө толук укуктуулугу) жана компетенттүүлүк (инсандын кандайдыр бир белгилүү функцияларды аткаруу жөндөмдүүлүккө жана көндүмгө ээ болушу) түшүнүктөрү пайда болгон. Көпчүлүк авторлор Дж. Равен, И.А. Зимняя, В.И. Огарев, Е.Р. Поршнева, Е.В. Мирончук, В.А. Болотов жана В.В. Сериков, А.И. Субеттонун пикирлери боюнча, компетенцияны, адамды даярдоого кээ бир ыйгарылган, алдын ала талап кылынган талаптар. Ал эми компетенттүүлүктү болсо, анын калыптанган жеке сапаттары катары түшүнсө болот. Компетенциялар алардан

темалары боюнча принципиалдуу түрдө айырмаланса да, билим, көндүм жана жөндөмдөрдү жокко чыгарбайт. Билимден - алар бул жөнүндө маалымат гана эмес, иш-аракет түрүндө бар экендигин. Көндүмдөрдөн - компетенциялар ар кандай маселелерди чечүүдө жана ар кандай кырдаалдарда колдонулушу мүмкүн экендигин (алардын өткөрүп берүү касиети бар). Жөндөмдөрдөн - бул инсанга типтүү гана эмес, стандарттуу эмес кырдаалда да аракеттенүүгө алардын аң-сезимдүү жана автоматташтырылбагандыгы менен мүмкүндүк берет.

Ал эми Кыргызстанда А. К. Наркозиевдин «Кредиттик технологиялар боюнча билим берүү программаларын долбоорлоо боюнча компетенттүүлүк мамилесинин теориялык негиздери» аттуу докторлук диссертациясында Кыргызстанда окумуштуулардын изилдөөлөрүн бөлүп көрсөткөн. Э.М. Мамбетакунов бул багыттагы илимий түшүнүк аппаратынын категориялык негиздерин карап: компетенттүүлүк деген түшүнүктү «Бир жарандын таанып-билүү жана тажырыйбасынын негизинде чече турган суроолору» – деп белгилеп, мугалимдин психологиялык-педагогикалык компетенттүүлүктөрүн системасынын негизги булактарын карап, окутуу процессте педагогикалык компетенттүүлүктү калыптандыруу этаптарын негиздеген. Н.А.Асипова, К.Д.Добаев, Э.М.Мамбетакунов, А.К. Маркова, А.К.Наркозиев, Е.Ш.Нусубалиева, Н.К. Дюшеева. студенттердин компетенттүүлүгүн жаңы технологиялар, ыкмалар аркылуу калыптандыруу процессинин теориялык, методологиялык жана практикалык негиздерин иштеп чыгууда.

Изилдөө - биз тарабынан илимий билимдин методдору аркылуу педагогикалык процессти уюштурууда адамдын өзүн, ордун жана ролун таануунун чыгармачылык процесси катары аныкталат. Психологиялык-педагогикалык адабияттарды талдоодо Ж.В. Рассказова «Изилдөөчүлүк компетенттүүлүк» түшүнүгүн чечмелөө боюнча алардын айрымдарын төмөнкүдөй изилдөөлөргө тандалып алынган мүнөздөлөөрүн аныктаган:

- изилдөөчүлүк компетенттүүлүктүн алкагында адамдын тиешелүү изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүнө ээ болушу катары каралат, анын алкагында илимдин белгилүү бир тармагында адамдын таанып-билүү иш-аракетинин натыйжасы катары билимди түшүнүү, методдор, изилдөө ыкмалары, ошондой эле изилдөөчүнүн мотивациясын жана позициясын, анын баалуулук багыттарын өздөштүрүү (А.В. Хуторской);

- «изилдөөчүлүк компетенттүүлүк» түшүнүгү эффективдүү изилдөө ишмердүүлүгү үчүн зарыл болгон жеке сапаттардын жыйындысын камтыйт (Б.Г. Ананьев, Н.В. Кузьмина, А.К. Маркова, В.Д. Шадриков);

- изилдөөчүлүк компетенттүүлүк студенттин инсандыгынын интегралдык мүнөздөмөсү катары каралат, өз алдынча иштөөгө даярдыгы жана жөндөмдүүлүгү менен көрсөтүлөт. Жаңы билимдердин системаларын өздөштүрүү жана билимдер, көндүмдөр, жөндөмдөр жана иш-аракеттердин ыкмаларын негизинде алынат (В.А. Болотов, А.А. Деркач, В.А. Слостенин, А.П. Тряпицына, В.Д. Шадриков)

Г.С. Султанбаеванын «Маалыматтык технологияны пайдаланып математик бакалаврлардын изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн өнүктүрүү» деген кандидаттык диссертациясында изилдөөчүлүк компетенттүүлүк түшүнүгүнүн аныктамаларын талдоодо, А.В. Ястребовдун терминологиясынын негизинде, изилдөөчүлүк компетенттүүлүктүн элементтеринин аныктамаларынын көпчүлүгү үчүн үч жалпылыктан турган, анын инварианттык ядросу аныкталган: 1) билим, билгичтик, көндүм; 2) өз алдынча таануучулук ишмердүүлүккө даярдык жана жөндөмдүүлүк; 3) ишмердүүлүктүн маанилик контекстин функционалдыктан кайра түзүүчүлүккө карай алып өтүү боюнча аныктамалары такталгандыгын белгилеген.

Жогоруда айтылган аныктамалардын айкалыштарынын ар түрдүүлүгүнө карабастан, төмөнкүдөй тыянак чыгарууга болот. Изилдөөчүлүк компетенттүүлүк түшүнүгүнө карата окумуштуулардын каралып жаткан көз караштарынын негизинде биз студенттердин зарыл жеке сапаты, анын ичинде изилдөө жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүүгө багытталган билимди, жөндөмдү, көндүмдөрдү жана өз алдынча билим алууга даярдыгын түшүнөбүз. Бул көрүнүштүн уникалдуу изилдөөчүлүк компетенттүүлүгү студентке илимий жана негиздүү максаттарды коюуга, өзүнүн жашоо ишмердүүлүгүн өзгөртүү боюнча иш-чараларды долбоорлоого, болжолдоого жана педагогикалык реалдуулуктун үлгүлөрү жөнүндө жаңы коомдук зарыл билимдерди түзүүнү ишке ашырууга педагогикалык процесстин нукура субъекти болууга мүмкүндүк берет. Мындан тышкары коюлган проблеманы чечүүдө тиешелүү маалыматтарды издеп табууга, аларды сын көз караш менен иргеп алууга, аларды жалпылаштырып, системалаштыруунун негизинде жаңы билимдерди таап, иштеп чыгууга көнүктүрөт.

Изилдөөнүн экинчи милдетин чечүүдө студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча жогоруда берилген маанилүү мүнөздөмөлөрдү изилдөөнүн негизинде структурасы жана мазмуну аныкталып, студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу үчүн *мотивациялык, когнитивдик, коммуникативдик, технологиялык, рефлексиялык* компоненттери аныкталды.

Мотивациялык компонент компетенттүүлүктү өнүктүрүү боюнча иштөөнүн

Студент коюлган суроонун жообун өз алдынча табууга аракет кылат, ар кандай маселенин чечилишин ийгиликтүү чечүү ага ийгиликтин кырдаалын түзүп, өзүнө болгон ишенимин бекемдеп, ишти аткарууга жана жаңы билимдерди алууга мындан аркы мотивацияны берет.

Изилдөөнүн үчүнчү милдетин чечүүдө студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясын түзүү үчүн модель иштелип чыкты. Биз белгилеген технологияны түзүүнүн чечилиши окутуунун максаттарын, мазмунун, формасын, методдорун, каржаттарын оптималдуу тандап уюштуруу менен

студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн калыптандыруу ишке ашырылды. Окуу предметин окутуунун ишке ашырылуучу формалары боюнча 5-6 семестрлердин сыйымдуулугуна карата мазмунуна кошумча тематикалар киргизилди жана кредиттик саат өзгөрүлгөн жок. Окутуунун жалпы методдору инновациялык (активдүү жана интерактивдүү), проблемалык, Кейс-технологиялары, мээ чабуулу, өз алдынча иштөө ж.б. методдор студенттердин чыгармачыл ишмердүүлүккө үйрөтүүнүн жаңы деңгээлин камсыз кылуучу ыкма катары таанылды. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптанышынын критерийлери аркылуу текшерүүдө алардын жетишүүсүнүн модулдук, күндөлүк жана аралыктагы аттестациясы менен каралды. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптанышынын критерийлери, көрсөткүчтөрү жана деңгээлдери аныкталды.

Изилдөөнүн төртүнчү милдети иштелип чыккан методикалык системанын эффективдүүлүгүн аныктоо үчүн педагогикалык эксперимент уюштурулду жана тажрыйбалык иш аракеттерди аткаруу пландаштырылды. Эксперименталдык изилдөөгө коюлган милдеттерге жана иштелип чыккан планга ылайык, педагогикалык эксперимент 2020-2023-окуу жылдарында 3 этап менен (абалды аныктоочу, изденүүчү, окуп үйрөтүүчү) өткөрүлдү.

Абалды аныктоочу эксперименттин жүрүшүндө 2020-2021-окуу жылы изилдөөчүлүк компетенттүүлүктү калыптандыруу тууралуу окутуу процессине анализ жүргүзүлдү. Жумушчу программасын гана так аткаруу менен теориялык материалдарды жаттоо, конспектилөө окуу ишинин негизги бөлүгү болуп саналган, бирок студенттерди окутууда окуу материалдарынын практикалык компоненти студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн, ошого жараша чыгармачылык менен өз алдынчалыгын өнүктүрүүгө, билим сапатын жогорулатууга шарт түзүү эмгек ишмердүүлүгү үчүн өтө жетишсиз экендиги тастыкталды.

Изденүүчү эксперимент (2021-2022-окуу жылында) Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинин студенттерине жүргүзүлдү. «Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы» курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга карата иш-аракеттер аткарылды. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруудагы окутуучулардын билгичтиктерин калыптандыруу үчүн иш аракеттер жүргүзүлдү. Бул өз учурунда студенттин тиешелүү деңгээлдерин өстүрүүгө, алардын даярдыгын камсыз кылууга өбөлгө түздү. Студенттин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн жетишүүсүн күндөлүк, модулдук текшерүү жана аралыктагы аттестацияда алардын билими менен компетенттүүлүктөрүн деңгээлин, жалпы талаптарды эске алуу менен, баалоо үчүн студенттерге карата

критерийлер менен талаптар таблицада берилген. Мына ушундай баалонун негизинде көрсөткүчтөр жакшы натыйжа бере алды.

Окутуучу эксперимент 2022-2023-окуу жылында Ж. Баласагын атындагы КУУ, И.Арабаев атындагы КМУ жана С. Нааматов атындагы НМУда өткөрүлдү жана изилдөөчүлүк жоболор далилденди. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандырууну окутуучулар үзгүлтүксүз көзөмөлгө алып турган учурда бул иш-аракеттер эффективдүү натыйжа берери аныкталды. Ар бир окуу жайында контролдук жана эксперименталдык группалар аныкталды.

Эксперименталдык изилдөөбүздүн эффективдүүлүгүн аныктоодо В.П.Симонов сунуштаган методика боюнча эсептөөлөрдү таблицада көрсөтүлгөндөй жүргүздүк. 2021-2022 жана 2022-2023-окуу жылдарында жалпы эксперименталдык группанын көрсөткүчтөрү жогорулап тургандыгы белгиленди. Эгерде 2021-2022- окуу жылындагы бешинчи семестрде жалпы эксперименталдык группанын көрсөткүчү бешинчи семестрде $K_{Э\ 5сем}=0,54$ болсо, алтынчы семестрде $K_{Э\ 6сем}=0,58$ болду. Ушундай өсүштү биз 2022-2023-окуу жылында дагы байкадык. Мындан, эгерде окутуучу студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн калыптандырууга карата үзгүлтүксүз иш алып барса, анда студенттин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгү калыптанып, студент изденүү аракеттерин өз алдынча чыгармачылык менен аткара алууга жетишет деп айтууга болот. Демек, биздин изилдөөбүз эффективдүү натыйжа берди деп айтууга болот. Бул формулага ылайык, 2021-2022-окуу жылындагы, 2022-2023-окуу жылындагы эксперименталдык группа менен контролдук группанын көрсөткүчтөрүнүн катышы бирден чоң экендигин көрсөтөт, демек бул көрсөткүчтөр биздин эксперименталдык изилдөөбүз эффективдүү экендигин аныктайт.

КОРУТУНДУ

1. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу проблемасынын педагогика илиминде изилдениш абалы иликтенди.
2. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча жогоруда берилген маанилүү мүнөздөмөлөрдү изилдөөнүн негизинде структурасы жана мазмуну аныкталып, студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу үчүн *мотивациялык, когнитивдик, коммуникативдик, технологиялык, рефлексиялык* компоненттери көрсөтүлдү.
3. Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасын окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы иштелип чыкты.
4. Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптанышынын критерийлери, көрсөткүчтөрү жана деңгээлдери аныкталды.

Төрага, п.и.к., доцент Коңурбаев Т.У.: Рахмат. Суроолорунуздар болсо бериңиздер. Иштеген ишин айтып бүтүгү, айтылган ойлор боюнча алдыңыздардагы авторефераттар боюнча суроо берсеңиздер болот.

Суроо - Элебесова А.Б., п.и.к.: технологиялык моделди эмнеге таянып түздүңүз?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Билим берүү процессинде студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун максаттарын, милдеттерин, тибин, формасын, методдорун, оптималдуу тандап уюштуруу менен алардын чыгармачылык кызыкчылыктарын жана жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө, өз алдынча издөө изилдөө ишмердигине түрткү берүүгө багытталган.

Суроо - Жумабаева Г.А. – п.и.к.: технология боюнча кыскача айтып бериңизчи?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: «Технология» деген сөз гректин technos, «искусство», «чеберчилик» жана logos - «окутуу», «билим» деген түшүнүктөрүнөн келип чыккан. Технология – бул чеберчилик жөнүндө билим.

Суроо - Жумабаева Г.А. – п.и.к.: Окутуу технологиясы менен билим берүү технологиясынын айырмасы эмнеде?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Педагогикалык адабияттарда педагогикалык технология, билим берүүнүн технологиясы, окутуу технологиясы түшүнүктөрү бар. Билим берүү технологиясы билим берүү системаларын жана билим берүү мекемелерин уюштурууга байланыштуу. Окутуу технологиясы – билим берүү стандартында, окуу программасында көрсөтүлгөн максатка жетүү үчүн окутуунун методдорун, каражаттарын, формаларын, шарттарын иштеп чыгуунун, тандоонун, колдонуунун жана текшерүүнүн жолу. Педагогикалык технология менен билим берүү технологиясы көбүнчө синонимдер катары колдонулат, анткени «билим» термининин заманбап чечмелөөсү жеке адамды тарбиялоону да камтыйт, ага белгилүү бир образды берет.

Суроо - Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент: жумушчу программага кошумча тематикаларды киргизүү деп жазыптырсыз. Өзүңүздүн жумушчу программаңызга киргиздиңизби?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Информатиканын теориясы жана методикасын окутуу курсунун окуу планы боюнча жалпы жыл ичинде 360 саат өтүлөт. Анын ичинен 5-семестрде 48 саат лекция, 42 саат практикалык (лабораториялык) сабактар жана 90 саат студенттердин өз алдынча иштери жана 6-семестрде 42 саат лекция, 48 саат практикалык (лабораториялык) сабактар жана 90 саат студенттердин өз алдынча иштери бөлүнгөн. Окуу курсу боюнча студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда темаларга карата өзгөртүүлөр болду. Тематикаларына кошумча толуктоолор киргизилди. Бирок, жумушчу программанын бөлүнгөн сааттары өзгөртүлгөн жок жана сакталды. Бул аракеттер аталган бөлүмдү изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун

мазмунуна билгичтиктер, көндүмдөр жана чыгармачылык менен өздөштүрүүдө гана студенттердин өзүнүн билимин андан ары кеңейтүүнүн жана аны иш жүзүндө колдонуу катары камтылышы зарыл.

Суроо - Аманова Г.М. – п.и.к.: Сиздин ишиңизде кандай критерийлер пайдаланылган?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Окуу процессинде студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу багытын, анын өнүгүү жолун мотивациялык, когнитивдик, ишмердүүлүк жана рефлексивдик критерийлерди аныктоону сунуштайбыз. Когнитивдик критерий студенттердин – ой жүгүртүү жөндөмүн ачып, мүмкүн болушунча көп идеяларды жана образдарды чыгарууга, чыгармачылык процеске тартылуу даражасын жана чыгармачыл тапшырмага болгон эмоционалдык жооптордун күчү мүнөздөлөт. Ишмердүүлүк критерийи өз алдынча чыгармачылык ишмердүүлүктү уюштурууда көндүмдөрдү колдонууну, эң ийгиликтүү жүрүм-турум стратегиясын жана психикалык ишмердүүлүктүн белгилүү ыкмаларын берилген чыгармачылык тапшырманы чечүүдө колдонууну чагылдырып, натыйжага багыт алат. Рефлексивдик критерий өзүн-өзү өнүктүрүүгө умтулуу жана талдоо жөндөмдүүлүгү, өзүнүн күчтүү жана алсыз жактарын издөө, дүйнөнү жана аны өзгөртүүнү билүү, өзүнүн жана башкалардын чыгармачылык жетишкендиктерин объективдүү сыноо жөндөмүн ачып берет.

Суроо - Аманова Г.М. – п.и.к.: Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн калыптандырууда кандай методдорду колдондуңуз?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүгүн калыптандырууда мээ чабуулу, инновациялык методдор (активдүү жана интерактивдүү), кейс технологиялары, издөө жана изденүү методдору колдонулду.

Суроо - Батыркулова А.Б. – п.и.к.: Света Амантуровна кейс технологиясы деп айтып атпайсызбы. Кейс технологияны кандай түшүнөсүз?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Бул конкреттүү окуу жагдайын пайдалануу менен окутуу. Ал үч этаптан турат: сунушталган жагдайды изилдөө, жетишпеген маалыматтарды чогултуу жана талдоо, мүмкүн болгон жолдорун талкуулоо.

Суроо - Батыркулова А.Б. – п.и.к.: мээге чабуул дегенди кандай түшүнөсүз?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Чыгармачылык ой жүгүртүүсүнө түрткү берүүчү жаңы идеяларды жаратууга багытталган топтук иштин адистештирилген ыкмасы.

Суроо - Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент: Света Амантуровна эксперименталдык тапшырмалардын мурдагы тапшырмалардан эмне айырмачылыгы бар?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Окутуу процессинде колдонула турган тапшырмалар курсту окутууда изилдөөчүлүк компетенттүүлүктү калыптандырууга жараша эки багытта иш алып бардык. Биринчи багытта изилдөөчүлүк компетенттүүлүк

боюнча илимий билимдердин методикасын чыгармачылык менен өздөштүрүү, андагы коюлган талаптарды аткаруу менен калыптандыруу максатын көздөйт. Мындай тапшырмалар студенттер бири-бири менен өз ара аракеттенишет жана сабактын активдүү катышуучулары болот. Студент окуунун «субъектиси» болуп, чыгармачылык тапшырмаларды аткарат, окутуучу менен диалогко кирет, мында окутуучу студенттерден өзүнүн ар бир аракетинде адекваттуу жооп алат.

Суроо - Аттокурова Ч.А.: студенттер тапшырмаларды аткарууда өз алдынча иш алып барышабы же топ-тобу менен иштеттиңизби?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Бизде көбүнчө өз алдынча иштөө басымдуулук кылат. Топ менен иштеген учурлар да бар. Бир тема берилсе топтор өз алдынча бөлүп алып иштешет да, жыйынтыгын чогу чыгарышат.

Суроо - Талантбек к. А.: Үчүнчү - милдеттин чечилишинде схемасындагы методдору, формалары жана каражаттары үчөөнө тең бир сызык берилип калыптыр. Ошону бөлүп коюшуңуз керек эле. Эмне себептен схема ушундай болгон.

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Схемада окуу процесстери боюнча методдору, формалары, каражаттары деп туура бөлүнгөн. Сызыктарын кайра карап чыгам.

Суроо - Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент: Эксперименталдык иш кайсыл жерде өтүлдү?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинде, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинде жана С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин студенттерине жүргүзүлдү.

Суроо - Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент: Менде дал ушул эксперимент боюнча суроо бар. 2.2.-таблицанын проценттик деңгээлдери боюнча жооп берсеңиз?

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: 2022-2023-окуу жылындагы эксперименталдык группанын көрсөткүчү: $K_{Э\ 5сем}=0,54$, ал эми $K_{Э\ 6сем}=0,59$. Ушул окуу жылында контролдук группанын жыйынтыктары $K_{К\ 5сем}=0,52$, ал эми $K_{К\ 6сем}=0,55$ болду. Бул формулага ылайык, 2021-2022-окуу жылындагы, 2022-2023-окуу жылындагы эксперименталдык группа менен контролдук группанын көрсөткүчтөрүнүн катышы бирден чоң экендигин ($K_{эф}>1$) көрсөтөт, демек бул көрсөткүчтөр биздин эксперименталдык изилдөөбүз эффективдүү экендигин аныктайт.

Төрага, п.и.к., доцент Коңурбаев Т.У.: Отчет бергендеги сунуштар (актуалдуулугу, аткарылышы, жасалгаланышы) оңдолуптур. Төрт милдет коюлган. Биринчи милдети жакшы чечмеленген. Биринчи суроом экинчи милдетте эмне чечилди. Экинчи суроом эксперимент боюнча авторефераттагы 17-беттеги таблицаны чечмелеп берсеңиз.

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Биринчи суроо боюнча экинчи милдетте студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандырууда жогоруда берилген маанилүү мүнөздөмөлөрдү изилдөөнүн негизинде структурасы жана мазмуну аныкталып, студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу үчүн *мотивациялык, когнитивдик, коммуникативдик, технологиялык, рефлексиялык* компоненттери аныкталган. 2-суроо боюнча илимий жетекчим менен кеңешип, кайра карап чыгабыз.

Суроо - Аманова Г.М. – п.и.к.: Студенттердин өз алдынча ишине 90 саат берилген деп атасыз. Бул аябай көп саат. Студенттерге багыттоо үчүн кандай тапшырмаларды бердиңиз жана кандай калыптандырылды.

Жооп - диссертант Кабылова С.А.: Тематикада жалпы семестрлерге 42 тапшырмалык суроо берилген жана 90 саатты камтыйт. Ар бир студентке ушул тематика боюнча (3-тиркемеде) берилген. Мында студенттер биринчи теманы тандайт. Темага карата көйгөйлөрдү аныкташат. Чыгармачылы ойлоосун өстүрөт, аларга илимий таанып-билүүнүн методдоруна ээ болууга жардам берет, чыгармачыл ишке кызыгууну жана аны керектөөнү калыптандырат.

Төрага, п.и.к., доцент Коңурбаев Т.У.: Илимий жетекчиси п.и.д., профессор Кадыркулов Салидин Кадыркуловичке сөз берели.

Илимий жетекчиси п.и.д., профессор Кадыркулов С.К.: Кабылова Света Амантуровна С.Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетин аяктап, математика жана информатика адистигине ээ болгон. Ал көп жылдан бери Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинде информатика курсун окутуп келүүдө. Ал студенттерге сабак берүү менен бирге алардын изилдөөчүлүк билгичтиктерин калыптандыруу жаатында да талыкпай эмгектенип келет. Илимий кызыгуулары студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу проблемаларына арналган. Бул багытта ал чет элдик жана ата мекендик окумуштуулардын эмгектерин окуп үйрөнүп, жогорку окуу жайларында бул проблема боюнча иликтөө иштерин аткарып, эксперименталдык изилдөөлөрүн жүргүздү. С.А. Кабылованын диссертациялык изилдөөсүндө коюлган максат жана милдеттер толугу менен аткарылды, алынган теориялык жоболору, методикалык сунуштары эксперименталдык иликтөөлөр аркылуу такталып, эффективдүүлүгү аныкталды. Изилдөө иши кандайдыр бир деңгээлде максатына жетти. Сиздердин сунуштарыңыздарды карап чыгабыз. Рахмат.

СУНУШТАР:

Элебесова А.Б., п.и.к.: Студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн технологиясынын схемасын бир аз көрүнүктүү кылсаңыз же аталышы менен жазып койсоңуз. Грамматикалык жактан каталар жок, менин оюмча бул диссертация илимий

деңгээлде аткарылыптыр, жарык көргөн макалалар талапка жооп берет, коргоого сунуш кылам.

Жумабаева Г.А. – п.и.к.: Резюменин орусча которулушун карап тактаңыздар. Кыргызчасында туура берилген. Орусчасында мааниси компетенция болуп калган. «Компетенция» менен «компетентность» айырмасы чоң. НИРС орусча аталышы, кыргызча которулушун жазышыңыз керек эле диссертация кыргызча болуп аткандан кийин. Аталган кемчиликтерди оңдонуз, коргоого сунуш кылам.

Абдулдаев Д.А. - п.и.к., доцент: Киришүүдө тексти көбүнчө 13.00.01. адистигине тиешелүү болуп калган. 13.00.02 нин информатика курсуна ылайык толуктоо керек. Практикалык сунуш боюнча толуктап карап чыгыңыз.3.2.-таблицадагы берилиштер ынанымдуу болбой атат, кайра карап чыгыңыз. Жумуш жакшы, коргоого мен сунуш кылам.

Аманова Г.М. – п.и.к.: Схемаңызды технологиясы деп бериптирсиз. Бул студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясынын модели болуш керек. Анткени, сиз модель иштеп чыгып атасыз да. Жалпысынан изденүүчү чоң жана максаттуу иштерди жасаган, коргоого сунуш кылам.

Аттокурова Ч.А.: Изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөр көбүнчө студенттердин өз алдынча иштерине арналганда калыптанат. Бул кандай формаларда методдорду колдонуу менен калыптанат жетишсиз болуп атат.

Батыркулова А.Б. – п.и.к.: Изилдөө ишинин объектиси жана предмети так эмес берилген кайра карап чыгыңыз. Жалпы жыйынтыктар милдеттер менен туура келбейт. Канча милдет каралган. Кандай жалпы жыйынтыктарга ээ болдуң. Диссертацияны караганда эле так көрүнүп туруш керек.

Төрага, п.и.к., доцент Коңурбаев Т.У.: Практикада программабы, же бир иштелмени киргизип тиркемеге берип коюу керек. Төртүнчү милдетти жакшылап карап чыгып, басым жасоо керек. Анткени, студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрү кандай калыптанганы ушул таблицаларда жана диаграммаларда так көрүнүшү керек. Практикада программабы, же бир иштелмени киргизип тиркемеге берип коюу керек. Негизинен мен бул ишти бышып жетилген деп эсептейм, себеби ар бир иште бир аз кемчиликтер болот, ошолорду оңдоп, түздөп коргоого сунуш кылам.

Эмесе, баарыбызда эле бир пикир болуп жатат. Кыргыз билим берүү академиясынын лабораториялар аралык кеңейтилген жыйыны Кабылова Света Амантуровнанын – «Информатиканы окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» аттуу 13.00.02 -

окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши боюнча билдирүүсүн, суроолорго берген жоопторун жана жарыш сөзгө чыгып сүйлөгөндөрдүн пикирлерин угуп

ЧЕЧИМ КАБЫЛ АЛЫНДЫ:

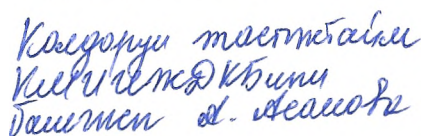
1. Диссертант Кабылова Света Амантуровнанын – «Информативны окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02- окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши толук аткарылып бүткөн жана кандидаттык диссертацияларга коюлуучу КР УАКтын талаптарына жооп берген иш деп эсептелсин.
2. Талкуунун жүрүшүндө айтылган сунуш, пикирлердин негизинде Кабылова Света Амантуровнанын – «Информативны окутуунун теориясы жана методикасы курсун окутууда студенттердин изилдөөчүлүк компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун технологиясы» аттуу темадагы 13.00.02- окутуунун теориясы жана методикасы (информатика жана билим берүүнү маалыматташтыруу) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык иши ачык коргоого сунушталсын.

Добуш берүүнүн жыйынтыгы макул - 24, каршы – 0, калыс – 0.

Төрага,

психология илимдеринин кандидаты, доцент: Конурбаев Т.А.

Отурумдун катчысы:

Талантбек к. А.

